

ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НА ОБ'ЄКТАХ ВОДОПРОВІДНО-КАНАЛІЗАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

CHARACTERISTICS OF CRIMINAL OFFENSES COMMITTED AT THE FACILITIES OF THE WATER SUPPLY AND SEWAGE SYSTEM OF UKRAINE

Люлін В.О., науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ

У статті кримінальні правопорушення у сфері водопровідно-каналізаційного господарства визначені як протиправні суспільно небезпечні діяння, що: посягають на суспільні відносини пов'язані з виробництвом, обміном, розподілом і споживанням водних ресурсів та об'єктів водокористування, водопостачання, водовідведення; завдають шкоди комунальним відносинам, підґрунтям яких є охоронюваний законом інтерес громадян, суб'єктів господарювання і держави; вчиняються особами, які здійснюють водопровідно-каналізаційну діяльність, включені в систему комунальних відносин, або іншими особами, які формально перебувають поза сферою водопровідно-каналізаційного господарства, проте фактично здатні впливати на прийняття управлінських рішень; не мають насильницького спрямування, вчиняються переважно шляхом розкраданням з порушенням охорони надр, вод, морів, умисним знищенням або пошкодженням об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства та службових зловживань, основою яких зазвичай є корисна мета.

Кримінальні правопорушення у сфері водопровідно-каналізаційного господарства, попри багатоплановість кримінально-правового змісту і кваліфікації, становлять однорідну групу суспільно небезпечних діянь. Серед них переважають загальні, а саме кримінальні правопорушення проти власності, у тому числі вчинені шляхом привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 Кримінального кодексу України), проти доквілля шляхом порушення охорони надр (ст. 240 Кримінального кодексу України), вод (ст. 242 Кримінального кодексу України) і моря (ст. 243 Кримінального кодексу України), умисне знищення або пошкодження об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства (ст. 270-1 Кримінального кодексу України), а також предикатні-службові пов'язані з наданням послуг водопостачання і водовідведення (ст. 358, 361, 364–369-2 Кримінального кодексу України). Характерним способом вчинення кримінальних правопорушень у сфері водопровідно-каналізаційного господарства є своєрідний зв'язок способу підготовки, безпосереднього заволодіння майном та приховування кримінального правопорушення залежно від специфіки фінансово-господарської діяльності конкретного підприємства водопровідно-каналізаційного господарства. Незаконне одержання чи заволодіння коштами водопровідно-каналізаційного господарства у більшості випадків вчиняється з використанням службового підроблення, службової недбалості, зловживання владою або службовим становищем, а суб'єктами таких кримінальних протиправних діянь є службові особи водопровідно-каналізаційного господарства, які заради отримання неправомірної вигоди вдаються до підроблення документів. Майже в усіх випадках схеми підроблення документів та подальшим розкраданням коштів тощо здійснюються саме за їх сприяння шляхом зловживання службовим становищем.

Ключові слова: вода, водокористування, кримінальне правопорушення, запобігання, кримінологічна безпека.

In the article, criminal offenses in the field of water supply and sewage management are defined as illegal socially dangerous acts that: encroach on social relations related to the production, exchange, distribution and consumption of water resources and objects of water use, water supply, drainage; harm communal relations, the basis of which is the legally protected interest of citizens, business entities and the state; are committed by persons who carry out water supply and sewerage activities, included in the system of communal relations, or by other persons who are formally outside the sphere of water supply and sewerage, but are actually able to influence the adoption of management decisions; do not have a violent direction, are committed mainly by theft in violation of the protection of subsoil, waters, seas, intentional destruction or damage of water supply and sewage facilities, and abuse of office, the basis of which is usually a useful purpose.

Criminal offenses in the field of water supply and sewage management, despite the multifaceted nature of the criminal law content and qualifications, constitute a homogeneous group of socially dangerous acts. Among them, general, namely, criminal offenses against property, including those committed by misappropriation, waste of property or taking possession of it by abuse of official position (Article 191 of the Criminal Code of Ukraine), against the environment by violating the protection of subsoil (Article 240 of the Criminal Code of Ukraine) prevail, water (Article 242 of the Criminal Code of Ukraine) and the sea (Article 243 of the Criminal Code of Ukraine), intentional destruction or damage to water supply and sewage facilities (Article 270-1 of the Criminal Code of Ukraine), as well as predicate official related to the provision of water supply and drainage services (Articles 358, 361, 364–369-2 of the Criminal Code of Ukraine). A characteristic way of committing criminal offenses in the field of water supply and sewage management is a peculiar connection of the method of preparation, direct possession of property and concealment of a criminal offense depending on the specifics of the financial and economic activity of a specific enterprise of water supply and sewage management. In most cases, the illegal receipt or possession of the funds of the water supply and sewerage industry is committed with the use of official forgery, official negligence, abuse of power or official position, and the subjects of such criminal illegal acts are officials of the water supply and sewerage industry who, for the sake of obtaining an illegal benefit, resort to forgery of documents. In almost all cases, schemes with forgery of documents and subsequent embezzlement of funds, etc., are carried out precisely with their assistance through abuse of official position.

Key words: water, water use, criminal offense, prevention, criminological security

Постановка проблеми. Сучасним суспільствам притаманні різноманітні ризики, що суттєво впливають на результати діяльності як приватних підприємств, так і органів державного управління, а також місцевого самоврядування. Ефективна система державного управління є одним з основних факторів конкурентоспроможності держави та передумовою європейської інтеграції України. Комунальна сфера є життєво необхідною сферою економічних відносин, оскільки безпосередньо пов'язана з процесом формування, розподілу та контролю за використанням коштів. Від законності цих відносин залежить ефективність реалізації державних соціальних програм,

спрямованих на задоволення основних потреб населення та забезпечення належних умов життя.

Разом з цим, комунальна система України залишається досить привабливою для незаконних посягань. Кримінальні правопорушення в цій сфері займають суттєву частку в структурі економічної злочинності. Виявлення кримінальних правопорушень, зокрема привласнення коштів і майна у сфері ВКГ, які фінансуються за рахунок державного та місцевого бюджетів, є складним процесом, і потребує оперативного реагування та злагодженої роботи усіх державних та правоохоронних органів, учасників системи з протидії злочинності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Доволі активно проблематику забезпечення безпеки у галузях господарювання в контексті предмету статті, зокрема за допомогою правового інструментарію та інститутів юридичної відповідальності, досліджено в роботах: В. В. Бережняка, Я. В. Василевича, А. Ф. Волобуєва, О. К. Галицької, К. Ю. Гарника, О. І. Голиша, Н. О. Гурорової, А. П. Запоцького, О. Г. Кальмана, М. І. Камлика, О. Є. Користіна, В. В. Корнієнка, С. С. Кулика, В. В. Лисенка, В. К. Матвійчука, А. В. Микитчика, В. В. Неганова, М. М. Ніконова, С. О. Письменського, Г. С. Поліщука, В. М. Поповича, О. А. Слабченка, Л. М. Сокола, О. М. Соколовської, О. В. Таран, К. А. Титової, Ю. А. Турлової, С. С. Чернявського, В. В. Шендрика, С. А. Шубіної та ін.

Сформульовані зазначеними авторами положення мають важливе наукове і практичне значення, однак аналіз прокурорсько-слідчої практики показує, що забезпечення кримінологічної безпеки у сфері водокористування не охоплює повного комплексу питань щодо характеристики кримінальних правопорушень, що вчиняються на об'єктах водопровідно-каналізаційного господарства України у сучасних реаліях розвитку злочинності, яка набула принципово нової якості, трансформуючись у корупційні злочинні організації.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років в Україні, все частіше спостерігаються випадки вчинення кримінальних правопорушень, предметами яких виступають об'єкти житлово-комунального господарства (ЖКГ), зокрема водопровідно-комунального господарства (ВКГ). Основна небезпека таких протиправних діянь та необхідність їм запобігання не викликає сумнівів, оскільки утворенні наслідки діяльності не тільки завдають великої матеріальної шкоди державі, але й в окремих ситуаціях несуть в собі загрозу життю і здоров'ю пересічних громадян [1, с. 758; 2, с. 405].

Серед зазначених груп кримінальних правопорушень набули розповсюдження кримінальні правопорушення проти власності, поєднані з протиправними діяннями у сфері службової діяльності з надання комунальних послуг. Характерним способом вчинення кримінальних правопорушень у сфері ВКГ є своєрідний зв'язок способу підготовки, безпосереднього заволодіння майном та приховування кримінального правопорушення залежно від специфіки фінансово-господарської діяльності конкретного підприємства ВКГ. Незаконне одержання чи заволодіння коштами ВКГ у 74 % випадках вчиняється з використанням службового підроблення, службової недбалості, зловживання владою або службовим становищем, а суб'єктами таких кримінальних протиправних діянь є службові особи ВКГ, які заради отримання неправомірної вигоди вдаються до підроблення документів. Майже в усіх випадках схеми з підробленням документів та подальшим розкраданням коштів тощо здійснюються саме за їх сприяння шляхом зловживання службовим становищем.

Кримінальні протиправні посягання на власність, зокрема розкрадання, залишаються найбільш розповсюдженими серед усіх кримінальних правопорушень. Важливе місце у виконанні завдань з охорони сфери ВКГ займає кримінально-правова боротьба з привласненням, розтратою майна та заволодінням ним шляхом зловживання службовим становищем. Особливу небезпеку для створення нової господарської системи в державі, заснованій на ринкових відносинах, становлять розкрадання, вчинені у співучасті, тому що спільне вчинення дозволяє з більшим успіхом знищити сліди, протидіяти розкриттю, що, звичайно, ускладнює процес запобігання.

Суспільна небезпека цього способу розкрадання полягає в тому, що вчиняється особами, які з огляду на різні законні підстави (внаслідок виконання посадових або службових

обов'язків, договірних відносин тощо), мають доступ до чужого майна, тобто яким було делеговано (повністю або частково) правомочності власника щодо володіння, користування й розпорядження таким майном. В основі відносин довіри лежать не лише норми права, а й норми моралі. Це підвищує суспільну значимість боротьби з названими злочинними посяганнями, в основі якої лежать кримінально-правові засоби, що встановлюють відповідальність за привласнення або розтрату ввіреного майна [3, с. 14–15]. Зокрема, цей склад кримінального правопорушення передбачений ст. 191 КК України [4]. До того ж, розкрадання завдають серйозної майнової шкоди.

Підкреслимо, що в КК 1960 р. щодо групи корисливих злочинів проти державної і колективної власності застосовувався термін «розкрадання». Його використовували й науковці для визначення різних форм заволодіння колективним і державним майном. Так, на думку О. О. Дудорова, розкрадання є родовим поняттям, що охоплює собою ознаки цілої низки передбачених законом форм посягань на власність: крадіжки, грабежі, розбої, шахрайства, а також розкрадання, що вчиняються посадовими особами шляхом привласнення, розтрати або зловживання службовим становищем [5, с. 34].

Розкрадання, що вчиняються шляхом привласнення, розтрати майна або заволодіння ним унаслідок зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України) – це активні дії особи, якій ввірені на зберігання чуже майно, гроші, цінні папери тощо, для визначеного законом чи угодою розпорядження, управління, експлуатації, які проявляються у відособленні та викраденні їх з метою одержання на користь себе чи на користь іншої особи або, без відособлення, у розтраті, продажу, спожитку [6, с. 116].

Складність запобігання таким кримінальним правопорушенням зумовлена тим, що їх, зазвичай, вчиняють добре законспіровані організовані групи злочинців. Члени групи працюють на різних ділянках ВКГ, зокрема: на водних промислових підприємствах, контрольно-ревізійних і правоохоронних органах. Переважно ці розкрадання пов'язані з іншими небезпечними кримінальними правопорушеннями, зокрема корупцією, шахрайськими діями, забрудненнями тощо.

Наприклад, *ОСОБА_4 як службова особа – керівник комунального підприємства «Рута-водоканал» та водночас директор філії, діючи умисно, усвідомлюючи суспільно небезпечні наслідки, шляхом зловживання своїм службовим становищем, під час проведення будівельних робіт на об'єкті ВКГ з реконструкції, був обізнаний стосовно того, що ПП «В» не має основних фондів, виробничої потужності, трудових ресурсів, транспортних засобів, тобто є фіктивним, однак уклав фіктивні договори субідряду на реконструкцію об'єкту ВКГ, де філія виступала генпідрядником, а приватне підприємство «В» – субпідрядником. Загальна договірна ціна робіт за вказаними договорами становила 697815,72 грн. На підставі укладених фіктивних актів, умисно підписаних ОСОБА_4, протягом квітня-вересня 2011 року частками на розрахункові рахунки фіктивного підприємства ПП «В» незаконно були перераховані філією грошові кошти в сумі 697815,72 грн.*

Так, свідок ОСОБА_17 на досудовому слідстві та під час судового засідання дав показання, що працював на будівництві, де підпорядковувався виконробу ОСОБА_44 і виконував роботи з укладання цегли, штукатурні роботи, копав траншеї, виконував інші роботи (різав метал, працював на бетонозмичувачі). За час роботи не чув про ПП «В», працівників цього підприємства на будівництві не бачив і не від кого з працівників не чув, що вони працюють на цьому підприємстві. Однак роботи, пов'язані з сантехнікою та опаленням виконували двоє невідомих чоловіків. Це були працівники державного підприємства або найняті підприємством працівники, оскільки вони працювали з матеріалами, які їм надавало

державне підприємство. Крім цього, близько п'яти осіб перекладали труби протягом одного місяця, четверо осіб працювало над облаштуванням насосної станції. Вони також отримували матеріали від державного підприємства. Загалом на об'єкті працювало багато бригад, але на якому підприємстві вони були працевлаштовані йому невідомо [7].

Аналіз судової практики засвідчує, що досить часто вчинення привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем пов'язане із внесенням винним до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, підробленням документів, складанням і видачею завідомо неправдивих документів [8]. Тому дії винного потребують кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених відповідними частинами ст. 191, 366 КК України [2].

У разі вчинення таких розкрадань предметами посягання постають: грошові кошти у готівковій або безготівковій формі, матеріальні цінності. З числа матеріальних цінностей частіше за все розкрадається майно, збут якого або використання не є особливо складним. Службові розкрадання мають три форми: привласнення; розтрата; заволодіння чужим майном шляхом зловживання особою службовим становищем [9].

Протиправні діяння у сфері ВКГ сприяють вчиненню порушення правил охорони або використання надр (ст. 240 КК України) та вод (ст. 242 КК України).

Ефективна та безаварійна експлуатація водопровідних і каналізаційних мереж неможлива без інформації про їх технічний стан, на підставі якої можна запобігати надзвичайним ситуаціям на цих об'єктах, планувати ремонтні роботи, здійснювати приймання новозбудованих та відремонтованих мереж. Своєчасна діагностика стану каналізаційних трубопроводів дає можливість виявити порожнечі та зони розуцільнення у прилеглих ґрунтах, визначити технічний стан трубопроводів для виявлення дефектів і руйнувань, місць інфільтрації та ексфільтрації стічних вод, рівня осаду у трубах і тунельних колекторах тощо.

У каналізаційних мережах великого діаметра переважають руйнування трубопроводів (безнапірних або самопливних ділянок) внаслідок корозії [10]. Основна причина такого виду корозії – мікробіологічна сірчаноокислотна агресія, тобто вплив на бетонну поверхню трубопроводу сірчаної кислоти, що продукується тіоновими бактеріями [11]. Стічна вода, що транспортується колектором, згідно СНіП 2.03.11-85, не є агресивною по відношенню до бетону і залізобетону. Атмосфера підсклепінного простору, що містить сірководень, є корозійно-небезпечною для бетону: від слабоагресивної до агресивної [12, с. 161].

На формування агресивності газоподібного середовища впливає ряд параметрів: склад стічних вод (концентрація сульфатів, хімічне споживання кисню), наявність ділянок з анаеробними умовами, зон підвищеної турбулентності водного потоку (перепадні колодязі та камери, повороти тощо), температура стічних вод, що подаються у каналізацію тощо [13, с. 113].

Під час розчинення газоподібних сполук (головним чином сірководню) та їх мікробіологічного окислення у плівковій конденсатній волозі на поверхні склепінної частини каналізаційних колекторів утворюється надзвичайно корозійно-агресивна суміш із низьким значенням рН і високим солемістом, яка активно взаємодіє з компонентами бетону (головним чином, із цементними гідратами). На ряді ділянок каналізаційних мереж склад плівкової конденсатної волози на поверхні бетонних конструкцій згідно СНіП 2.03.11-85 є сильноагресивним по відношенню до бетону [14].

В цілому корозійне руйнування бетону склепінної частини каналізаційних мереж і споруд на них зумовлене впливом двох агресивних експлуатаційних середовищ: газоподібного, але, головним чином, рідкого – плівкової

конденсатної волози, які сформовані, в основному, продуктами мікробного метаболізму [15].

Експлуатація та ремонт підземних трубопроводів різного призначення набувають все більш вираженої тенденції до ускладнення та підвищення відповідальності за якість виконуваних робіт. Особливо наочно ця тенденція проявилася в останні 10-20 років. Раніше основна складність і відповідальність за експлуатацію та ремонт трубопроводних систем була пов'язана з нафто-, газо- та продуктопроводами (через техногенне та екологічне навантаження на навколишнє середовище у випадку аварій на цих спорудах). Однак останнім часом трубопроводи комунального водного господарства все частіше стають джерелом підвищеної небезпеки і, як наслідок, – надзвичайних ситуацій різного характеру. Наслідки від аварій та незадовільного стану цих мереж завдають значних екологічних і економічних збитків. Внаслідок аварій на каналізаційних колекторах відбувається підтоплення підземного простору міст стічною водою, забруднення ґрунту, водою і ґрунтових вод каналізаційними стоками. У зв'язку з тим, що більше 75 % каналізаційних мереж України відпрацювали свій нормативний термін, екологічну ситуацію на спорудах водовідведення можна оцінити як напружену, а на окремих ділянках – небезпечною або навіть кризовою [16].

З метою посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері ЖКГ з 5 лютого 2011 р. на території України запроваджено кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ (ст. 270–1 КК України).

Практика притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 270–1 КК України з часу введення кримінальної відповідальності за дане кримінальне правопорушення є незначною і, як наслідок, мінімальною є й судова практика розгляду цих справ. Однак, наведемо такий приклад: У м. Овручі по вул. Шолома Алейхема, Сурду Сергій Вікторович за попередньою змовою із Волинцем Володимиром Андрійовичем, з метою тасмного викрадення чужого майна (крадіжки), з корисливих спонукань, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, скориставшись відсутністю сторонніх осіб, підійшли до оглядового колодязя міського водостоку, який (водостік) є об'єктом ВКГ і перебуває на балансі Овруцького комунального підприємства (КП) «Комунальник», звідки (із колодязя) допомагаючи один одному, руками зняли і тасмно викрали дві металеві решітки вартістю 104 грн. кожна, чим заподіяли Овруцькому КП «Комунальник» матеріальну шкоду на загальну суму 208 грн. Крім цього, викраденням вказаних металевих решіток Сурду С.В. та Волинець В.А. пошкодили об'єкт ВКГ, що могло призвести до неможливості його експлуатації та порушення нормального функціонування, а також спричинило небезпеку для життя чи здоров'я людей. Своїми умисними діями, вираженими в тасмному викраденні чужого майна (крадіжці) вчиненими за попередньою змовою групою осіб, Сурду Сергій Вікторович скоїв злочин, передбачений ч. 2 ст. 185 КК України. Своїми умисними діями, вираженими в умисному пошкодженні об'єкту житлово-комунального господарства, що могло призвести до неможливості його експлуатації та порушення нормального функціонування такого об'єкту, а також спричинило небезпеку для життя чи здоров'я людей, Сурду Сергій Вікторович скоїв злочин, передбачений ч. 1 ст. 270-1 КК України [17].

Об'єктивна сторона кримінального протиправного діяння передбаченого ч. 1 ст. 270–1 КК України, полягає в суспільно-небезпечному діянні, тобто умисному знищенні або пошкодженні об'єктів ЖКГ. Конструкція цього кримінального правопорушення є формально-матеріальною. Тобто таке протиправне діяння можна вважати закінченим з моменту вчинення дій, зазначених у диспозиції статті, які могли призвести до неможливості експлуатації

вказаних об'єктів, або створити небезпеку для здоров'я людей.

Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (ст. ст. 364–369-2 КК України).

Варто зазначити, що характерними ознаками корупційних кримінальних правопорушень у сфері ВКГ є сукупність спеціалізованої наукової інформації, що включає в себе такі елементи: соціальну обумовленість встановлення та збереження кримінальної відповідальності за певний вид кримінальних правопорушень; суспільно-небезпечність певного виду кримінальних правопорушень; протиправність діяння та її місце у системі нормативного визначення заборони відповідного виду суспільно-небезпечної поведінки; склад певного виду кримінальних правопорушень; суспільно-небезпечні наслідки та інші обставини вчинення кримінальних правопорушень, що перебувають поза межами складу певного виду кримінальних правопорушень, але притаманні їм вчиненню; особу злочинця.

Зазвичай, такі протиправні діяння супроводжують різноманітні незаконні заволодіння коштами та майном, пов'язаним з веденням водопровідно-каналізаційної діяльності.

Так, *ОСОБА_1*, будучи службовою особою, діючи умисно, з метою скоєння службового підроблення, тобто внесення службовою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, зловживаючи своїм службовим становищем у 2014 році знаходячись в приміщенні бухгалтерії головного управління КП «Маріупольське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства», за адресою: м. Маріуполь, вул. Варганова, 7 підписав акт прийому-передачі демонтованих матеріалів за об'єктом «Капітальний ремонт водовода від ВНС «Мирний» до вул. Рівна в Іллічівському районі м. Маріуполя від 25.12.2013 року, та акт прийому передачі демонтованих матеріалів за об'єктом «Капітальний ремонт водовода від ВНС «Мирний», тобто підписав вказані акти, в яких були внесені завідомо неправдиві відомості, а саме підтвердив факт отримання згідно актів прийому - передачі демонтованих матеріалів: демонтованої труби діаметром 400 мм в кількості 120 п.м., труби діам. 500 мм. в кількості 3000 п.м., задвижки Ду 500 мм в кількості 6 шт., задвижки Ду 100 мм в кількості 2 шт., задвижки Ду 150 мм в кількості 1 шт., задвижки Ду 200 мм в кількості 1 шт., задвижки Ду 300 мм в кількості 1 шт., які фактично не були отримані КП «Маріупольське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства» 25.12.2013 року, хоча фактично вказані матеріали не приймав, до КП «Маріупольське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства» вони не надходили [18].

Висновки. Кримінальні правопорушення у сфері ВКГ – протиправні суспільно-небезпечні діяння, що: посягають на суспільні відносини пов'язані з виробництвом, обміном, розподілом і споживанням водних ресурсів та об'єктів водокористування, водопостачання, водовідведення; завдають шкоди комунальним відносинам, підгрунтям яких є охоронюваний законом інтерес громадян, суб'єктів господарювання і держави; вчиняються особами, які здійснюють водопровідно-каналізаційну діяльність, включені в систему комунальних відносин, або іншими

особами, які формально перебувають поза сферою ВКГ, проте фактично здатні впливати на прийняття управлінських рішень; не мають насильницького спрямування, вчиняються переважно шляхом розкраданням з порушенням охорони надр, вод, морів, умисним знищенням або пошкодженням об'єктів ВКГ та службових зловживань, основою яких зазвичай є корисна мета.

Кримінальні правопорушення у сфері ВКГ, попри багатоплановість кримінально-правового змісту і кваліфікації, становлять однорідну групу суспільно-небезпечних діянь, об'єднаних на основі таких спільних ознак: по-перше, кримінальні правопорушення вчиняють суб'єкти, які є учасниками водопровідно-каналізаційних правовідносин (охоплює організаційні, проектні, кошторисні роботи, а також взаємодію учасників з компетентними органами з приводу організації та здійснення водопровідно-каналізаційних робіт); по-друге, кримінальні правопорушення, зокрема корупційного характеру, вчиняють особи у зв'язку зі здійсненням ними професійної діяльності шляхом порушення норм і правил ведення ВКГ, а також представники державних інституцій під час реалізації дозвільних, тендерних, контрольно-наглядових та інших закріплених законодавством процедур; по-третє, предметами (знаряддями) кримінальних правопорушень є матеріали, обладнання, техніка й інші активи, що використовуються у ВКГ; по-четверте, сліди кримінально протиправних дій відображаються (фіксуються) у відповідних господарсько-фінансових документах, зокрема електронних; по-п'яте, виявленню кримінальних правопорушень сприяє використання спеціальних знань, зокрема щодо бухгалтерського обліку, оподаткування, проходження тендерних процедур тощо, що обумовлює важливість фахової (цільової) працівників органів поліції

Серед кримінальних протиправних посягань у сфері ВКГ переважають загальні, а саме кримінальні правопорушення проти власності (75 %), у тому числі вчинені шляхом привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України) (41 %), проти довкілля шляхом порушення охорони надр (ст. 240 КК України), вод (ст. 242 КК України) і моря (ст. 243 КК України), умисне знищення або пошкодження об'єктів ВКГ (ст. 270-1 КК України), а також предикатні-службові пов'язані з наданням послуг водопостачання і водовідведення (ст. 358, 361, 364–369-2 КК України). Характерним способом вчинення кримінальних правопорушень у сфері ВКГ є своєрідний зв'язок способу підготовки, безпосереднього заволодіння майном та приховування кримінального правопорушення залежно від специфіки фінансово-господарської діяльності конкретного підприємства ВКГ. Незаконне одержання чи заволодіння коштами ВКГ у 74 % випадках вчиняється з використанням службового підроблення, службової недбалості, зловживання владою або службовим становищем, а суб'єктами таких кримінальних протиправних діянь є службові особи ВКГ, які заради отримання неправомірної вигоди вдаються до підроблення документів. Майже в усіх випадках схеми з підробленням документів та подальшим розкраданням коштів тощо здійснюються саме за їх сприяння шляхом зловживання службовим становищем..

ЛІТЕРАТУРА

1. Торопов С. О., Сафонов Д. А. Криміналістична характеристика злочинів, передбачених ст. 270-1 Кримінального кодексу України. *Форум права*. 2012. № 3. С. 758-762.
2. Шубіна С.А. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері житлово-комунального господарства як об'єкт кримінологічного дослідження. *Юридичний науковий електронний журнал*. №12/22 С. 405–408.
3. Кулик С. С. Розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: дис...канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2015. 217 с.
4. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. Злочини проти власності / М. Хавронюк, О. Дудоров, К. Задоя, М. Карчевський та ін. Київ : Дакор, 2017. 448 с.

6. Матусовский Г. А. Экономические преступления: криминалистический анализ. Харьков : Консум, 1999. 480 с.
7. Вирок Чернівецького Першотравневого районного суду № 1-кп/725/77/20 від 18 трав. 2022. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104349341>
8. Дудоров О. О. Вибрані праці з кримінального права. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. С. 849–852.
9. Туляков О. В., Михайленко Д. Г. Кримінальна відповідальність державного службовця. *Державна служба в Україні: теоретико-правова характеристика у контексті реформування законодавства*: монографія / за ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової. Одеса: Фенікс, 2013. С. 354–374.
10. Юрченко В. А. Развитие научно-технологических основ эксплуатации сооружений канализации в условиях биохимического окисления неорганических соединений: монография. Харьков, 2007. 426 с.
11. Каналізаційні тунелі: монографія / за заг. ред. Д. Ф. Гончаренка. Харків: Раритет України, 2018. 232 с.
12. Юрченко В. А., Бригада О. В., Ломоносова Л. В. Мікробіологічна корозія бетону у спорудах водовідведення. Біологія та валеологія: збірник наукових праць. 2002. Вип. 5. Харків: ХДПУ. С. 159–163.
13. Васюков А. Е. Особенности аналитического контроля сточных вод на содержание железа при проведении судебно-экологической экспертизы. Актуальні питання судової експертизи та криміналістики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 90-річчю створення Харк. НДІ судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 7–8 листоп. 2013 р.). Харків : Право, 2013. С. 113–114.
14. Гончаренко Д. Ф. Эксплуатация, ремонт и восстановление сетей водоотведения: монография. Харьков: Консум, 2008. 400 с.
15. Методика фотометричного визначення заліза (III) та заліза (II) з сульфосаліциловою кислотою в стічних водах : КНД 211.1.4.040–95. Київ: Державна екологічна інспекція України, 2020. 12 с.
16. Коваленко О. М., Паболков В. В., Шевченко Е. Ю. Програма розвитку КП «Водоканал» до 2026 року. Харків, 2012. 218 с.
17. Справа №757/38807/20-к. Провадження №1-кп/761/2208/2021. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/102225074/>
18. Справа № 264/1833/15-к. Іллічівський районний суд міста Маріуполя Донецької області. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/72622136>